

KARAMAN'DA MEVLEVİLER'İN EN ESKİ MEZAR TAŞI LUBBUHU AHMED EL-MEVLEVİ'NİN MEZAR TAŞI

Karaman Mevlâna ilişkisi-
ni bilinmeden Kara-
man'da Mevleviliğin
önemi anlaşılamaz. 2022, Mev-
lâna'nın Karaman'a gelişinin
800. yıldır. Belh'ten başlayan
macera dolu yolculuk, Konya'da
tamamlanmadan önce 1222 yı-
lında Karaman'da biraz solukla-
nır. Alâeddin Keykubad'ın ısrar-
lı davetlerine karşı koyamayan
Mevlâna'nın babası Bahaüddin
Veled, yedi yıl süren Karaman
hayatını 1229 yılında noktala-
yıp Konya'ya ailesini ve toplulu-
ğunu taşır.

Yaşadıkları yedi yıl içinde
Mevlana'yı Karaman'a bağlayan
birçok hatırayı da meydana ge-
tirir. Karaman'la Mevlâna ara-
sındaki kuşkusuz en güçlü bağ,
1224 yılında vefat eden annesi
Mümine Hatun'un mezarının
Karaman'da olmasıdır. Mevlâ-
na'nın Şerafeddin Lala'nın kızı
Gevher Hatun ile evliliği de
1225 yılında Karaman'da ger-
çekleşir. Sultan Veled'in doğu-
mu da 1227 yılında Karaman'da
olur. Yine Mevlana'nın kardeşi
Alâeddin Mevlâna Karaman'da
vefat etmiştir.

Karaman, ne kadar Mevla-
na'nın hayatında bir temel olur-
sa Mevlâna ve ailesi de Kara-
man'a o derece etki eder. Mevla-
na'nın annesi Mümine Ha-
tun'un Karaman'da yatıyor ol-
ması, şehri hep göz önünde

tutmuştur. Mevlana'nın bazen
yıl yıl bazen de birkaç yıla bir
Karaman'a gelip annesi Mümi-
ne Hatun'un mezarını ziyaret
ettiği söylenir. Mevlâna ve Ka-
raman arasındaki bağı daha da
güçlendiren önemli gelişmeler-
den hatta en önemli gelişme
Mevlana'nın torunu Ulu Arif
Çelebi'nin, Konya dışındaki ilk
Mevlevihane'yi Karaman'da,
1310 yılına kurmasıdır. 615 yıl
boyunca hizmet veren -bugün
Aktekke Camii adıyla meşhur-
Karaman Mevlevihanesi, önem-
li bir kültür merkezi görevini
görürken Halep, Şam, Bağdat
gibi büyük Mevlevihanelere ye-
tiştirdiği önemli şeyhlerle ta-
nınmıştır (Tanrıkorur,
2001:447-448).

Mevlevilik merkezli Kara-
man'da gelişen kültürün mezar
taşlarına yansması gayet do-
ğaldır. 1310 yılında kurulan Ka-
raman Mevlevihanesi'ne ait gü-
nümüze gelebilmiş en eski me-
zar taşı hangisidir sorusunun
cevabı da Mevlevihane kadar
eski sayılabilecek 1375 tarihli
bir mezar taşıdır.

Bu mezar taşı aynı zamanda
Karaman'ın tarihli en eski me-
zar taşlarından biridir.

Lubbuğu Ahmed el-Mevlevî
adlı bir Mevlevî'ye ait mezar
taşı; tip, süsleme, kitabe, mal-
zeme özellikleriyle yazıda anla-
tılabacaktır.

Anlatımda daha çok açıklama, karşılaştırma, nesnel be-
timleme, tartışma anlatım yön-
temleri kullanılmıştır.

Karaman'daki en eski mevlevî mezar taşı

Bu mezar taşından -görme-
den, duyumlarına dayanarak-
ilk söz eden, İbrahim Hakkı
Konyalı; “*Gene mabedin kible ta-
rafındaki çıkmaz sokağın içinde
İstasyon Telgraf Memurluğundan
emekli Tahir Çavuş’un evinde
sandukalı bir mezar taşı bulun-
yormuş. Süleyman Şah’ın mezarı-
nın bunlardan biri olduğu rivâyet
ediliyormuş.* (Konyalı, 1967:242-
243)” biçiminde bilgi aktarır.

Konyalı’nın sadece varlığına
dair bilgi aktardığı bu mezar
taşı, 2007 yılında Aktekke Ca-
mii’nin kiblesine düşen ve hazi-
renin karşısındaki bir evin du-
varının yıkılmasıyla ortaya çık-
mıştır. Bu mezar taşını da içine
alacak kadar Aktekke Camii Ha-
ziresi 2009 yılında genişletil-
miştir.

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî

Mezar baş taşı arka yüzü son
satırında mezar sahibinin kün-
yesi kayıtlıdır. Eksikleriyle be-
raber 2011 yılında tarafımdan
kitabesi okunan mezar taşı sa-
hibinin künyesi; “**Lubbuhu Ah-
med el-Mevlevî**”ir. Mezar taşı-
nın künyesinin bu kadar geç
okunmasının sebebi, lakapta
geçen “lubbuhu” kelimesinin
anamlı bir kelime olarak tespi-
tinin uzun zaman almasıdır.
Buna göre lubbuhu, akıl, seçkin
akıl anlamındaki “lubb” kökün-
den gelmektedir. Akıllı anla-
mındaki “lebîb” ile üstün akıl

sahipleri anlamındaki “ululel-
bâb” kelimeleriyle “lubbuhu”
kelimesi aynı kökten gelmekte-
dir.

Lubbuhu Ahmed el-Mev-
levî’yle ilgili en büyük sorun,
mezar taşındaki adından başka
bir bilgi bulunmamasıdır. An-
cak Evliya Çelebi’nin 1672 yılın-
da Karaman ziyaretinde bilgi
verdiği kişilerden birisinin Ah-
med el-Mevlevî olabileceği ihti-
mali de vardır. Evliya Çelebi’nin
sözünü ettiği kişiye dair bilgiler
şöyledir:

Ziyâret-i el-Mevlâ Ahmed
ibni Mahmudü’l-Asem mevlevi-
yeti terk idüb terk tecrîd iken
maskatı re’si olan Larendede içre
“Li-edri’l-kudât” diyüb kazaya
rızâ verüb vâsılı cinân oldu.
Kaddese sirrrrah. Hâlâ ziyâret-
gâhı vardır (Evliya Çelebi, 1935:
314).

Bu metin günümüz Türkçe-
sine şöyle çevrilebilir:

Mahmut Asem oğlu Ahmed
Mevlâ’yı ziyaret. Kendisi kadı-
lık/müderreslik görevini terk
ederek kendisini Allah’a vererek
doğum yeri olan Larend’e
(Karaman) gelip “Li-edri’l-ku-
dât” diyerek kaderine baş eğip
Allah’a kavuştu. Allah onun sır-
rını kutsasın. Hala ziyaretgâhı
vardır.

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî
ile Mevlâ Ahmed aynı kişi olabi-
lir mi? Mevcut bilgiler analiz
edildiğinde ortaya şu sonuçlar
çıkmaktadır:

Evliya Çelebi’de bilgisini ak-
tardığı kişinin adı **el-Mevlâ
Ahmed**’dir.

Mezar taşındaki kişi **Lubbu-
hu Ahmed el-Mevlevî**’dir.

Terk tecrid etmiş yani muta-
savvıftır.

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevi mezar taşı okuma çalışmaları, 2009 Foto: Yusuf Yıldırım

el-Mevlâ Ahmed'in halen ziyaret edilen bir **ziyaretgâhı** vardır.

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî'nin mezar taşı da Akteke'nin kiblesinde **bir evin içinde** ortaya çıkmıştır. Burası onun sağlığında belki **bir zaviye** idi.

Mevlevîlikte taç giymiştir.

Has ve âmmdir (Hem halktan hem de seçkindir)

Lubbuhu lakabıyla anılan Ahmed el-Mevlevî de Mevlevîlikte **önemli biridir**. Ve adına kaliteli mermerden dönemine göre sanatsal bir mezar taşı yapılmıştır.

Bu karşılaştırmadan çıkan sonuca göre Evliya Çelebi'nin *Seyahatnâme*'de adını verdiği Mevlâ Ahmed ile mezar taşı sahibi Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî'nin aynı kişi olduğu kabul edilebilir.

Lubbuhu Ahmed Mevlevî'nin mezar taşı tip özellikleri

Dikdörtgen prizmal bir sanduka üzerinde baş ve ayak taşı yapılmış mezar taşı, Anadolu Selçuklu Devleti mezar taşı geleneğinde Sivas, Tokat, Akşehir örneklerinde olduğu gibi sütunceli mezar taşı tipindedir. Sivas, Tokat mezar taşlarının tersine Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî'nin mezar taşında figür yoktur.

Dikdörtgen prizmal sanduka 150 x 35 x 35 cm; baş taşı 130 x 35 x 8 cm, ayak taşı, 110 x 35 x 8 cm ölçülerindedir.

Mezar baş taşı

Mezar taşının malzemesi grimsi beyaz mermerdir. Sütunceli ve taçlı mezar taşı tipindedir. Motifler, bitkisel ve geometriktir. Baş taşı, sütunceli gövde, S kıvrımlı ara bölüm, sivri kemerli taç ve üç dilimli tepelik olarak biçimlendirilmiştir. Taş yüzeyinin tepelikten aşağısı beş panoya bölünerek kitabe alanı olarak düzenlenmiştir. İşleme tekniği kabartmadır. Gövde kenarlarına yivli sütunceler yerleştirilmiştir. Yiv çıkıntıları'nın yüzeyi yuvarlaktır. Sütunce başlığı zarlar, sadece baş taş ön yüzünde işlenmiştir. Üç dilimli tepelikte her dilimin yüzeyine rumi motifi işlenmiştir. Kök rumiler ise taç yüzeyine sarkmıştır. Gövde, S kıvrımlı bölge ve taç yüzeyi kitabe alanı olarak değerlendirilmiştir. Baş taş ön yüzeyinin tamamı altı panoya, arka yüzey ise beş panoya bölünerek kitabe ile doldurulmuştur.

Mezar ayak taşı

Ayak taşı da baş taşı ile hemen hemen aynı özellikleri taşımaktadır. Ayak taşı daha kısa olduğundan pano sayısı dörde düşmüştür. S kıvrımları, yerini C kıvrımlarına bırakmıştır.

Sanduka

Sanduka, dikdörtgen prizmal tek parça kirli sarı renkte tuf malzemelidir. Kenarlar gövde yüzeyinden taşırılarak, kalın silme olarak biçimlendirilmiştir. Sanduka malzeme ve tip olarak 19. yy örnekleriyle örtüşür. Buradan, şahidelerin, 19. yy'da sanduka üzerine alındığı anlaşılmaktadır.

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî'nin mezar taşındaki süsleme öğeleri

Mezar taşının vurgulu motifleri, gövde kenarlarındaki yivli sütünce, zarlar, tepelik alınlığındaki kapalı rumi motifler ile silmelerdir.

Lubbuhu Ahmed Mevlevî'nin mezar taşı kitabesi

Mezar taşının hem baş hem de ayak taşının hem ön hem de arka yüzeyler tepelik dışında tamamen kitabelidir. Kitabe, Selçuklu sülüsü üslubunda okumayı çok çok zorlaştıracak derecede istifli ve giriftir. Kitabenin dili Arapça ve Farsçadır. Tam okunamayan baş taş ön yüzünde muhtemelen bir ayet ya da hadis ya da her ikisi yazılıdır. Baş taş arka yüzünde ise mezar sahibinin ölüm tarihi ile künyesi kayıtlıdır. Ayak taşı arka yüzünde Farsça daha çok şiir met-

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevi mezar ayak taşı dış yüz, 2009 Foto: YusufYıldırım

nini çağrıştıran bir kitabe vardır. Ayak taşı iç yüzünde ise bir hadis ve ikinci bir tarih bulunmaktadır.

Mezar taşı kitabesinin çeviri ve dil içi çevirisi şöyledir:

Baş taş ön yüz:

(.....)

fe-stagferû ve-rhamû (...)

ve ikra' âlâ kitabi'llahi fe-kûlû

(.....)

(.....)

(.....)

Baş taş iç yüz:

ve kad (.....) fî sebilillah

min şehri Zilhicce hamse

ve seb'îne- ve seb'a-miete

Lubbühü Ahmed

el-Mevlevî

Ayak taşı iç yüz:

fî şehri Rebî'u'l-evvel

senete tis'a ve seb'îne ve

seb'a miete

en-nâsu fe-izâ yenâmû
mâtu intebehu

Ayak taşı ön yüz:

merg nîst vü hayât hayli nîst
merg nümâ aks-i bed nazar
kafirî cihân
bed ömür sanki ömr-i dem
nîst

Kitabenin Türkçe çevirisi:

Baş taş ön yüz

(.....)

rahmet dileyiniz ve bağışlan-
ma

isteyiniz

Allah'ın kitabı üzerine oku-
yun

ve şöyle deyin...

(.....)

Baş taş arka yüz:

775 yılı Zilhicce ayı

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî

Ayak taşı arka yüz:

779 yılı Rebi'ü'l-evvel ayı

İnsanlar uyudukları zaman
ölürler ve ölüm onları uyan-
dırır.

Ayak taşı ön yüz:

ölüm boş ve hayat daha boş
ölüm bu yalan dünyaya kötü
bakışın resmidir
kötü geçmiş bir ömür, öm-
rün

boş bir anı gibidir

Sonuç

615 yıllık bir geniş bir zaman
diliminde faaliyet gösteren Ka-
raman Mevlevîhânesi, Kara-
man şehir kültürünün hep mer-
kezinde olmuş ve bir gelenek
oluşturarak Mevlevî kültürüne
büyük insanlar yetiştirmiştir.
Karaman Mevlevîhanesi'nin
Karaman'daki somut kültürel
miraslarından birisi de Aktekke
Camii ve Haziresi mezar taşları-
dır. Aktekke Camii Haziresi,
mezar taşı çeşitliliği ve sayı ba-

kımından şehrin en büyük hazi-
relerindendir.

Bu hazirenin tarihli en eski
mezar taşı aynı zamanda en
eski Mevlevî mezar taşıdır.

Bu mezar taşı, yazı, dil, motif
ve tip özellikleriyle Anadolu
Selçuklu üslubunda mezar taşı
geleneklerinin ve Anadolu Selçuk-
lu sanatı mirasının Karamano-
ğulları tarafından devralınarak
sürdürüldüğünü örnekleyen bir
tarihi eserdir.

Mezar taşı, dönemine göre
sanat değeri yüksek bir eserdir.
Tepelikteki kapalı rumi, sütun-
celerdeki yivlerin kabartılması,
zarların tasarımı hem bağlı ol-
duğu geleneğe hem de Kara-
man'daki sanatın seviyesine
göstergedir.

Yine kitabenin boşluksuz ve
son derece istifli, giriftle yazıl-
ması Selçuklu kitabe yazma
yönteminin Karamanoğulları
döneminde de devam ettiğine
bir kanıttır.

Kitabedeki özellikle ayak taşı
dış yüzündeki Farsça metin,
mezar taşına daha başka bir ni-
telik kazandırmakla beraber,
Karaman'da yüksek bir edebiya-
tın o dönem yaşadığına işaret
edebilir.

Lubbuhu Ahmed el-Mevlevî
hakkında yeterli bilgiye ulaşıla-
masa da Karaman'da Mevlevîli-
ğin önemli bir büyüğü olduğu,
döneminin nitelikli ve sanatsal
bu mezar taşından anlaşılmak-
tadır.

Kaynaklar

- Evliya Çelebi. (1935). *Seyahatname*. İstanbul:
Maarif Vekâleti.
Konyalı, İ. H. (1967). *Karaman Tarihi*. İstanbul:
Baha Matbaası.
Tanrıkorur, Ş. B. (2001). Karaman Mevleviha-
nesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 24, s. 447-
448.